

Zgornje teze so bile prebrane na zborovanju v Postojni; s tem so dane v javno razpravo; vsi, ki bi jih želeli dopolnjevati ali kako spreminjati, naj pošljejo svoje pred-

loge na naslov uredništva JiS. Simpozij bo verjetno novembra 1976. Za prispevke se UO SDS vnaprej zahvaljuje.

TRUBARIANA V BRATISLAVI

Čeprav evidenca izvirnih in ohranjenih protestantskih tiskov 16. stoletja iz objektivnih razlogov ne more biti povsem točna, lahko vendarle trdimo, da so v deželah zahodne Evrope naši literarni zgodovinarji registrirali in pregledali vse dosegljive slovenske protestantske tiske v javnih in cerkvenih knjižnicah. Ta ugotovitev pa prav gotovo ne bi mogla obveljati za območja vzhodne Evrope. V utemeljitev in ilustracijo te navedbe naj služita dve dragoceni najdbi v Bratislavi. V obeh primerih gre za dokaj redka Trubarjeva izvirkna.

✓ obdobju mojih poprejšnjih raziskovanj v bogati licejski biblioteki Slovaške akademije za znanost in umetnost v Bratislavi sem lahko s pomočjo kataloga evidentiral Trubarjevo Hišno postilo iz leta 1595 (s signaturo št. 4.104). Ob razstavi prekmurskih prvotiskov iz skladov bratislavske licejske biblioteke v letu 1969 so si obiskovalci v Ljubljani, Mariboru in Murski Soboti lahko ogledali tudi ta izvirk, ki spada med dobro ohranjene publikacije in je njegovo registracijo v Bratislavi skoraj povsem zanesljivo moč pripisati knjižno-ljubiteljski vnemi znanega bratislavskega pastolja ter mecena Mihaela Institorisa Mošovskega.

V okviru preučevanja slovenskega protestantskega tiska v knjižnih depojih bratislavskega centra Maticе Slovaške, ki je prevzela številne sklade bivših katoliških samostanov, sem letos poleti zasledil še eno ohranjeno Trubarjevo (pravzaprav Klombner-Juričičevo) knjigo — Ene duhovne peisni iz leta 1563. Ta redki prvotisk (s signaturo MS Br. II. 2 Bop 2727) je povezan v koligat, ki vključuje še naslednje latinske tiske: S. Rota, Iani anisii sententiae ... (1557), Dilingae apud Sebaldum Mayer (1562), Historia Bohemica (1532) in H. Schottena Vita honesta ... (1563).

Registraciji dveh redkih Trubarjevih knjig v Bratislavi je treba dodati tudi nekaj novoodkritih zapisov o njem ter njegovem delu (v bratislavski licejski biblioteki SAZU).

V svoj obsežen literarno-zgodovinski pregled z naslovom »Specimen Hungariae Literatae Virorum Eruditione Clarorum Natione Hungarorum, Dalmatarum, Croatiae, Slavorum atque Transylvanorum...«, ki je izšel leta 1711 v Frankfurtu in Leipzigu, je bansko-štiavniški bibliograf David Czwittinger (1676—1743) vključil tudi nekaj podatkov o Primožu Trubarju. To dejstvo in pa bratislavska registracija še ne bi predstavljala pomembnejšo novino, če ne bi Czwittinger po več kot 150 letih vzpodbudil madžarskega protestantologa Andrása Fába na dopolnitve in če se na tem »bratislavskem« izvodu ne bi našle tudi zanimive — rokopisne opombe.

V 18. zvezku »Figyelő-a« (Obzornika), budimpeštanskega literarno-zgodovinskega glasila, je András Fábo leta 1885 objavil svoje »Dopolnitve k Czwittingerju«, ki vsebujejo tudi dostavke oziroma neuporabljene vire k Trubarjevimi generalijam. V zvezi s »prvim« Trubarjem (za razliko od Felicijana) omenja najprej J. W. Valvasorja »Die Ehre des Herzogthums Crain«, potem pa še nagrobni govor Jacoba Andrea in druge biografske podatke iz dela A. K. Saliga »Vollständige Historie der augspurgischen Confession« iz leta 1730. Fábo opozarja v zvezi s Trubarjem še na delo J. P. Koliusa »Introductio in historiam et rem litterariam slavorum« ter na njegovo »Historia critica versiorum slavonicarum maxime in signium«.

Po oceni dr. Jana Čaplovića, dolgoletnega vodje bratislavske licejske biblioteke (in njegove ugotovitve potrjujejo tudi rokopisne primerjave), izvirajo številne rokopisne opombe na straneh »bratislavskega« Czwittingerjevega Specimena izpod peresa znanega protestantskega pastolja Samuela Wilhelma Serpiliusa (1707—1762). Le-ta je na strani 390 v zvezi s Trubarjem med drugim zapisal tudi tole ugotovitev: De N. T. Truberis oct. H. Vogt Catalogus librorum rarit. edit. 1747, pag 664. Sicer se Serpiliusove opombe nanašajo tudi na Jurija Dalmatina in tiskarja Janža Mandelca.

Ce Czwinggerjeve ter Fábo-ve objave izpričujejo široko odmevnost Trubarjeve dejavnosti na nekdanjem Ogrskem (in v tem smislu velja dopolniti tudi nad vse izčrpen Ruplov pregled virov ter literature za življenje in delo Primoža Trubarja v istoimeni knjigi iz leta 1962 (moramo ob Serpiliusovih rokopisnih opombah opozoriti na še bolj dalekosežna in bolj pomembna dognanja. Ker se je bratislavski pastor dodobra seznanil tudi s slovenskim protestantskim gibanjem in knjižno dejavnostjo vsaj dveh njegovih organizatorjev oz. ustvarjalcev (Trubar, Dalmatin), je lahko razumeti, zakaj je v svojem praktičnem delovanju usmeril svojo pozornost ter gmotno pomoč v korist slovenskega protestantskega življa in

njegovih duhovnih dejavnikov v mejah nekdanje Ogrske. Najbolj prepričljiv dokument takega Serpiliusovega odnosa in razsvetljenih pobud predstavlja njegovo pismo z dne 29. oktobra 1751, naslovljeno Štefanu Küzmiču v Nemes Csó (glej zbornik Štefana Küzmiča, M. Sobota 1974). Nihče od pozitivnih bratislavskih dejavnikov glede razvoja slovenske narečne književnosti v Prekmurju ni tako premočrtno kot on vzpodbudil Küzmiča k zgodovinskemu literarnemu delu in to v znatni meri prav gotovo — ob spoštljivem razumevanju dejavnosti Trubarja in njegovega kroga.

Franc Sebjanič
Beograd

PUBLIKACIJE V SPOMIN NA NEMŠKEGA SLAVISTA IN BALKANOLOGA A. SCHMAUSA

Od smrti münchenskega slavista Aloisa Schmausa so izšle v založbi dr. dr. Rudolfa Trofenika naslednje knjige, posvečene delu in spominu pomembnega raziskovalca južnoslovenskih književnosti in balkanološke problematike:

Serta slavica in memoriam Aloisii Schmaus. (Gedenkschrift für Alois Schmaus. Herausgegeben von Wolfgang Gesemann, Johannes Holthusen, Erwin Koschmieder, Ilse Kunert, Peter Rehder, Erwin Wendel unter Mitwirkung von Jiří Daňhelka, Radoslav Medenica, Stavro Skendi.) München 1971. LVII + 764 str.

Alois Schmaus: Gesammelte slavistische und balkanologische Abhandlungen. (Besorgt von Peter Rehder.) I. München 1971. 449 str. — II. München 1973. 478 str. — III. Sabrane slavistične i balkanološke rasprave. München 1971. 375 str. (cir.) (Beiträge zur Kenntnis Südosteuropas und des Orients, XIV. Band, 1—3. Teil.)*

Uvodni del spominskega zbornika obsega kratek pregled življenja in dela Aloisa Schmausa, obsežen prikaz Schmausovega znanstvenega dela za časa bivanja v Beogradu, ki ga je napisal njegov najboljši prijatelj in sodelavec iz tistega časa Radoslav Medenica, ter bibliografijo pokojnikovih objav. Ta bibliografija je ponatisnjena na začetku prvega dela Schmausovih zbranih razprav in nekoliko dopolnjena s sprva prezrtimi enotami v predgovoru k

drugemu delu razprav. V navedenih pripevkah je dokaj popolno prikazan znanstveni profil Aloisa Schmausa (28. okt. 1901 — 27. jul. 1970), bavarskega slavista, ki se je od leta 1923 študijsko izpopolnjeval v Beogradu, bil tam od leta 1928 lektor nemškega jezika in od 1939 docent za nemški jezik in književnost na filozofski fakulteti, v medvojnih letih ravnatelj nemškega inštituta v Beogradu, po vojni pa se je habilitiral za slovansko filologijo in balkanologijo z razpravo *Volksepik der bosnischen Mohammedaner* (natisnjeno v shr. kot *Studije o krajinskoj epici*, Zgb. 1953, Rad SAZU 297) ter deloval kot univerzitetni učitelj na münchenski univerzi do smrti. O njegovem znanstvenem ugledu v svetu najzgovorneje priča odziv številnih znanih in manj znanih slavistov iz najrazličnejših dežel na vabilo pripravljalnega odbora za jubilejni zbornik ob njegovi sedemdesetletnici, ki pa se je do izida zaradi slavljenceve smrti moral spremeniti v spominsko publikacijo.

Prva dva zvezka Schmausovih zbranih slavističnih in balkanoloških razprav prinašata v kronološki razvrstitvi njegove nemško pisane znanstvene tekste. Seveda so z oznako »zbrane razprave« zajeti le teht-

* V napovedih založnika in v predgovorih k posameznim knjigam je bil programiran tudi četrti zvezek Schmausovih slavističnih in balkanoloških razprav, vendar je njegov izid preložen ali umaknjen s programa, ker nam je bil poslan v oceno le zgorej bibliografsko zabeleženi komplet.